Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувлл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 1 НОЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 130 (7633). ★ Мах 3 кеп.

СССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Советски Социалистически Республикай Союза лацхьайтталагIа хержача Лакхехьарча Совета аргIана йоаца шийтталагIа сесси гулйойла городе Москве 1988 шера 29 ноябре.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо хоам бу, цхьайттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета аргIанар йоацача шийтталагIча сессе дувца е дешаш юкъе доаладеш хиларах:

1. XIX Ерригсоюзни партийни конференце решенешка хьежжа паччахьалкхен Iаьдалеи правосудеи органий структура а болх а эргабаьккха тоабара декхарех.

2. СССР халкъа депутаташ харжарах.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1988 ш. 28 октябрь.

Халкъа боахама болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

ГIишлош хьалъеча дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла халкъа боахама болхлошта:

Арчаков Османа Iийсайна — «Чеченингушстрой» объединене СМУ-8 прораба.

Мальсагов Бориса Тамерлана — «Чеченингушстрой» объединене СМУ-8 электромонтера.

Пономаренко Александр Ивановича — «Терек» объединене столяра.

Штепа Валентина Владимировнана — «Чечингражданпроект» института проекта керттерча инженера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 24 октябрь.

Яхьа дневник

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Дерригача технико-экономически хьокхамегIа планаш кхоачашъяьй Гудермесски локомотивни депо коллективо. Чакхбаьнначча итт бетта лийрхIа хиначул 5 миллион тонн совгIа мовхьаш дIа-хьа дихьад укхазарча машиннаькъахоша.

Геттара гIадвугаш ба къахьегама овсарле лакхъялара боарам. Из 107 процентага дIакхаьчаб. ТIехкхоачашъяьй депо болхлоша цIена пайда баккхара план а.

Хьалхалаттарий мугIарашка ба машинисташ Осмаев Мухьмади, Петренко Владимири, слесарь, XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегат Мацуцин Алексей. Цар а цар новкъостий а хьинаро аьттув беннаб предприятена юкъара план 103,2 процент кхоачашъе.

ДИКАГIЙОЛА ДОЯРКА

Ер шу дIадолалуш Грозненски района «Куларинский» совхоза № 2 йолча шурийтоварни ферма дояркас Акаева Иноитас дош деннадар хIара беттача Iаттагара 2600 килограмм шура яккха. Ше аьннар дизза кхоачашдеш хьайоагIа из. Масала, укх шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера хьалхарча кхаь кварталагIа 3400 килограмм шура яьккхай цо.

— Массарел чIоагIагIа Иноитий дог латта моттиг ферма я, — йоах № 2 йолча МТФ учетчика Г. Дасаева.— ЦIаккха йицлац из шийна хьалхашка латтача декхарех. Из керттера лоархI цо. Дале а шийна уллув болча нахага хоза дош ала, къоначарна хьехар де а ха корайоагIа. Иштта хул саг ше хержача профессена мутIахьа хилча.

ТЕШАМЕ ЛАРД

Геттара дика чакхдоаккхаш латт карарча пятилетка кхоалагIа шу Надтеречни района «Озерный» совхоза кхаш леладераша. ТIехкхоачашйир ялатеи, кхыйолчеи культурай хьувкъам чуэцара а из паччахьалкхенна дIабалара а планаш. ХIаьта хIанз тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама ма хулла тешамегIа лард йоллара беррига шоай тер-кам тIабахийта къахьегаш ба уж. толамаш а доах. Масала, арендни подрядагIа болх беш, йоккха опыт йолча Сардалов Хьасана кулгалдеш цхьа кхаш леладу бригада я цу боахаме. Цун механизатораша агротехнически толашагIа йолча хана 1500 гектар гурахьа дув ялат, 300 гектар рапс дIайийра, уж культураш дикагIа хьатIаяргйолаш, хIара гектара тIа 50 килограмм суперфосфат а тоссаш.

Кхоачамболлаш листа, низ болаш дегIайоагIаш я хIанз цул хьалха дIайийна хинна люцерна а.

БIаьсти культураш дIаера ма хулла дикагIа лаьтта кийчде гIерташ къахьегаш я хIанз цу бригада коллектив. ХIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 30—40 тонн органически удобренеш а йоххаш, планагIа укх шера доагIачох 92 процент лаьтта аьхад хIанзле зяба.

Кхашкара тIеххьара балхаш чакхдоахаш къаьстта дика къахьег механизатораша Юсупов Сапе, Санев Мохьмада, Алиханов Мовлде, вежараша МачиговгIар Iийсас, Висхана, Хьусена, кхычар.

ТIЕХХЬАРА ГЕКТАРАШ

Репортаж

Безаме яц хIанз Наьсарерча кхашка. КIеззига йоачан хилча а хотта боал. Iа а да тIагIерташ. Массехк ди хьалха йоаккхий лей чоалпаш а хьийзай сигала. ТIоадал цIаккха а дIаялац укх деношка хьажкIий а шекара свеклай а кхашкара.

Уж лей чоалпаш йилха ди дар «Экажевский» совхозе хьажкIаш чуэцача со хиннар. Саг тешаргвацар цу моча дийнахьа цар болх бу аьлча. Со се а вахавацар цига-м уж хьажкIаш чуэцаш хург ма йий аьнна.

Шийтте а комбайн хIанзза дIайолаелча санна хьажкIаш чуэцаш йоахкар. IажагIча фуъала яханза йолча хьажкIех, аьрдача гIадах етта автомашинаш, тракторни мажараш а яр дIа-хьа удаш. Ерригa уборочни комплекса штаб а укхаза я.

Укх моча дийнахьа «яьна юхе» ма гIертий нах, аьнна аз бегаш бича, доаккха са а даьккха аьлар отряда начальника Албогачиев Хьажбикара:

— Укх шера дика урок еннай тхона морхаша. — Тешам бац царех. КIи-марса хана ялаташка хиннача хьале ца кхачийта гIерт тхо хьажкIаш. СихагIа чу ме эц кIезигагIа хургда эс.

Хьажар тхо. Лордаш тIаьдо яле а юкъе йоалла хьажкIа якъа я. Комбайний «церташа» атта Iойоах дарна тIера «кочамаш». ХIаьта оарда гIадамаш-м кIезига-дукха тIаьда да. ХIама дергдац, йоах, доакъар Iалашдеча бригадера баьхкача механизатораша, траншеяш чу ца а тувсаш юхе гIолла Iодехк оаха аьрда гIад. ТIехьагIа ловсардахача, чутоссаргда.

— Тхона гIад деза, — яхаш дIабалац уж комбайнераштa юхера, — йоах отряда начальника. — ТIаккха вокхар а сацийта йиш йий болх?

Цудухьа ца хаддаш айлуш йоагIа доакъар Iалашдеча подрядчиккий экономика, Iовш доагIа цар кассе ахча. Укх шера 9 бетта цар юкъарча кассе бижаб 15717 сом ахчан пайда.

Лаккха етта мажар а йолаш фермагахьа дIавода царех цаI соцавир аз, сиха вале а. Вейзар сона — Костоев Иоакъап. Къаьна механизатор ва из. 30 шу гаргга ха я цо трактора тIа болх бу.

— «Метеор» мо ма лелий хьо-м укх кхашка гIолла сел воаккха воллаше а, — ях аз цунга. — Хьо а иштта кадай хилча, хьоцара къонабараш фу де дезаш ба?

Вел Иоакъап, «кIей» мозий мо юхь тIа хувша лей чоалпаш дIа а йоахаш.

— Ца кхийстача варгвоацаш да гIулакх. Сецад хьалха Iийпе вIаггIаше а хьатIанха атта сомаш.

— ХIанз доахараш миштад?

— ДезагIа а безамегIа а да-кх. ДукхагI а да.

Из ше аьнна а валалехьа ферме доакъар нийца болхача ший новкъосташта тIехьакхе сихвалар Иоакъап.

Иштта цхьаннена шоллагIвар тIехьа ца виса гIерташ къахьегаш ба цунцара новкъостий Балаев Макшарип, Албогачиев Iумар кхыбараш. Цар хьинар, цар маькарал бахьан долаш тешам болаш да совхоза доахан. ВIалла района цхьаккха боахаме ца хиннача боараме дIатIакхачийтай цар шоай доакъара центнерий единицаш: 26 — 27-нега (план—22). Нагахьа санна совхоза подразделенешта юкъе дIа-хьа тела байрах яле — из цу бригада йоагIа, ала мегаргда хицца.

Дикка мухь боал совхозе укх шера дIайийнача 700 гектар хулача хьажкIий кхашкара. ЦаI культура яц боахаме изза мо дика хьийкъа а совхоза экономика айяь а. ДукхагIа йолча звеноша 1,5 — 2 план йоакх хIара гектара тIара Гайтов Татархана 170 гектар хулача участка тIара шин планал йоагIачарел дуккха совгIа яьннай фуъала яьха хьажкIаш. Иштта план дуккха тIеххоачашъе таро йолаш я совхоз а.

М. КАРАЕВ.

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза къахьегамхошта дика йовзаш я Эльмурзаева Ума-Кульсум, цо доаха доккхий къахьегама толамаш. БарайттагIа шу да цо укхаза доярка болх бу. Цу йIаьххача юкъа цхьа шу дIадахийтадац Ума-Кульсума шура яккхара планаши ше тIаийца социалистически декхараши кхоачаш ца деш.

ХIанз ше кхоачашбеш бола болх цунна безабалийтар я цун йоккхагIйола йиша Зура. ЗIамига йолча хана денз шийца цхьана ферме кхувлар цо Ума-Кульсум, Iомайора доахан детта, царна Iунал де. Хьалкхийна яьлча болх бе яха моттиг лехаш лела езанзар йоIа — хьалхе а денз ховш дар массанена а колхозни ферме къахьега лаьрхIа из йолга.

ТIехь - тIехьа хьаIовра балха опыт, лакхлора говзал, доаханца безаме яр, цудухьа тIа-тIа алсамъювлар дояркас йоаккхаш йола шура а. Иштта, дукхагIа сий дора даим хьалхалаттарий мугIарашка а латташ, хьайоагIача дояркай цунца цхьана болх бечар, кулгалхоша. Дукха ха ялалехьа дикка шийл тIехьайитар цо йоккхагIйола йиша Зура а цун неша Закаева Зайнаби а.

Чакхбаьннаб карарча шера хьалхара нийс бутт. XIX Ерригсоюзни партийни конференце, КПСС ЦК июльски (1988 ш.) Пленума решенеша хьинар а айдаь болх беш йолча У.-К. Эльмурзаевас тIанийцадар керда, доккхагIдола декхараш. Шера план 2632 килограмм йолаш шу чакхдаьлча хIара Iаттагара 3500 килограмм шура йоаккхаргья, аьнна дош деннадар цо. Ийс бетта цо баьча балхо хьахьокх ший декхарех из дика лоархIаяьлга. ХIара кхоабача Iаттагара 2915 килограмм шура яьккхай цо, ший йиша Зура дикка тIехьа а юташ. Карара шу чакхдалалехьа хIара кхоабача Iаттагара 4000 килограмм шура ше йоаккхаргхиларах бIубенна а я из.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: хьалха латта доярка У.-К. Эльмурзаева.

ЛАКХАЛЕНГА БОДАЧА НОВКЪА

Геттара дика хьокхамаш гойташ къахьег укх шера Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьайбаш леладераша. Паччахьалкхенна дулх, шура дIаялара нийс бетта планаш дикка тIеххоачашйир цар.

Из толам баккха совхоза коллектива новкъостал даьраш эггара хьалха Бицаев Сайд-Мохьмада кулгалдеча цхьоалагIча ферма къахьегамхой ба. Масала, дIабахача нийс бетта 987.7 тонн шура яьккхар цар, план 842 тонн йолаш. ХIара кхоабача Iаттагара 2950 килограмм шура яьккхар 322 Iасилг хьалкхедир. Инъ дояркас Сухаева ШариIата, Боршигова Мадината, Мальцагова Заурата, Уциева Мадината шера планаш кхоачаш а еш, хIара кхоабача Iаттагара 3200 килограммал совгIа шура яьккхар.

Дулх, шура планал дукхагIа йоаккхаш яле а, цу гIулакхо башха гIадбугаш бац цу боахама кулгалхой, продукцега дIадодар лакха доландаь. Масала, соахка цхьа центнер шура яккхарга лийрхIачул 40 процент, дулх — 47 процент дукхагIа дIадахийтар совхозе.

Из кхоачамбоацар фу бахьан долаш нийсденнад, хIаьта дIадаккхара фу де дага а ба дувцаш, совхозе директора Байдуев Iийсас аьлар:

— ГIулакх миштад аьлча, укх боахама кулгалде соахка июль бетта вайтар со. Хьайбаш кхабара хьалаш геттара во дар. ИIаьххача юкъа догIа ца делхаш малхо йоагаяьяр Сунженски дукъа тIа долча тха даьгIенашкара буц. Уж доацаш кхо бIаьн итт гектара тIа люцерна я тха. Ши километр турбаш а яхка, шин насосни станце новкъосталца Шолжа чура хьанйдеш дийнахьен буси хий дийттар оаха цунна. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар из пхезза хьакха. Иштта из болх баь боллаше а, аьхки а гурахьа октябрь бутт хьатIакхаччалца а хьайбаш цигара даьккхача мошача доакъарца мара кхаба йиш йолаш хиннадоацандаь, тIеххьара хIара хьайбана лаьрхIа 9,1 центнер доакъара единица мара кийчъе карагIдаланзар. Из бахьан долаш Iай хIара тоннах 40 сом а телаш йиъ эзар тонн силос ца ийцача даланзар. Цунга дIадахар да кхаь квартале яьккхача хьайбай продукцена планал совгIа тIакхийтта ахча. ДIахо из ла йиш йолаш дац. ХIана аьлча, оахош тхоашта финансировани еш къахьега йолаеннай тха коллектив укх шера. Цу хьале хьайбай продукцега дIадодар планал лохагIа ца дича, совхоза болхлошта дIадала алапи доацаш дусаргда тIеххьара. Иштта из нийслургдоацаш, эггара хьалха йоакхо е езаш да доакъар даккхарга дIадодар лохдара, хьайбаш леладелга тоадара. Из никъ ба оаха укх шера лаьцар.

Цу хьакъехьа цар даьчох, карагIдаьнначох къаьстта дувца доагIа. ХIана аьлча цар опыто болх тоабе новкъостал дергда, аьнна, хет кхыча боахамашта а.

Зооветеринарни бокъонаша дIа ма деххара, цхьа бежан лерттIа доакъарца Iалашдара, цунна кхоачаш цхьан гектара тIа дIайийна баьцаш хила еза. Иштта из вIаштIехьдаккхара укх шера кхы тIа а 230 гектар люцерна, бIаь гектар горох, ах бIаь гектар кен, судански буц, силосан мошача доакъаран хьажкIаш, доакъара свеклаш дIайийра.

Доакъара база чIоагIъе аьттув луш культура я шекара свеклаш. Уж 300 гектара тIа дIайийра. Хьайбаш леладара лостам болаш хинара тарра, паччахьалкхенна ялат дIадала декхарийла яц совхоз. Цудухьа соахка гурахьа 2300 гектара тIа дIайийна хинна ялата культураш а рапс а доакъара чуэца лаьрхIа дар.

Цунца цхьана, доакъара лаьрхIа культураш дIайийна лаьтта шердарах доалаш дацар, хьалкхее а езар уж. ХIаьта хьалха санна, хьадаьчох нарядаш а язъеш, царга хьежжа наха алапеш а телаш кхаш леладерашка болх байтарах хIама хургдоацалга ховш дар. Коллективни подрядагIа наьха къахьегам вIаштIехьбаккхаро а башха пайда лацар, боахама администрацеи къахьегама коллективашеи шоайла увттаду договораш, цхьацца бахьан а лахе шинна оагIоно лерттIа кхоачаш ца деш хиларах. ГIулакх тоадергдолаш, меттахьара доаккхаргдолаш цаI мара дацар — наьха болх дезала, арендни подрядагIа вIаштIехьбаккхар.

— Къахьегамхочун балхацара безам совбаккха, цунца цхьана юртбоахама продукци алсамъяккха доккха новкъостал деш хIама да из, — дувц совхоза керттерча экономиста К. Борщиговас.

— Цунна тешал деш мехка а республике а дукха масалаш да. АрендагIа болх бе шу долалуш ши саг раьза хилар — Зузиев Умари Исаев Адами. Хьалхарчо 862 гектар, шоллагIчо ший дезалца 140 гектар лаьтта дIанийцар кхаь шера леладара. ТIаккха царна тIакхийтар Ялхарой яхача моттиге доал дара 800 гектар эри буц тIаювла даьгIенаши цонаши хьанийца Хачукаев Абуязид, ворхI шера доал дара 454 гектар оахаш дола лаьтта хьанийца Абдуев Абдул, и. кх. дI.

Цар даьчоа хIанзле цхьацца итог е йиш йолаш да. Зузиев Умара ший новкъосташца 80 гектара тIа шекара свеклаш дIайийнаяр. План 240 центнер йолаш, царех хIараненa тIара 480—500 центнер чуэцаш я хIанз. ПхезлагIа хьокхаш я люцерна. Цун хьувкъам лийрхIачул шозза лакхагIа хилар. Заданел дикка дукхагIа баьккхар гурахьа дIайийна хиннача ялата культурай, мошача доакъара кхеяьча хьажкIай хьувкъам

Дега тоам беш да Исаев Адама дезала звенос гойта хьокхамаш а. Ткъо гектара тIа доакъара свеклаш дIайийнаяр цо. ХIанз царех хIараненa тIара 1100 центнер совгIа хьувкъам чуэц, план 400 центнер йолаш.

Хачукаев Абуязита ший кхаь новкъостаца кепаш еш 200 тонн дика йол яьккхар.

Цу тайпара, арендни подрядагIа болх бар бахьан долаш, план 930 тонн йолаш, 1150 тонн йол, 19950 тонн сенаж, 1650 тонн силос кийчъяьй цу боахаме укх шера. Планал тIех хилар кийчдаь концентрировани доакъар а. Совхоз йиллача хана денз цIаккха а ца хинна хIама да из.

— Цу хьисапе болх бе безам болаш хIанз геттара дукха нах ба, — дувц Байдуев Iийсас. — Дулха кхабара бIаь къона бежан хьа а нийца, уж леладара цхьоалагIча ферме ший ахчах кхолле еш воал хIанз Хусенов Хьуца, ши бIаь гектар лоамашкара даьгIенаши цига леладе бIаь къона бежани дIанийцад Бадулаев Генаде, цIагIа дулха 40 сиргIалг кхоабаш ва хIанз Сайдулаев Увайс. Тхо геттара раьза долаш кхы а цхьа хIама да. ХIанзарчоа ма ярра йола цифра белгалъяккха хьалха да, цхьабакъда, шеко яц доакъар даккхарга укх шера дIадахар планал дуккха кIезигагIа долга. Цунца цхьана, из тхона эшачул дикка дукхагIа да. Из дехкача дикка лохде йиш хургья дулх, шура яккхарга дIадодар. Цу гIулакхо цIена пайда бе а йиш хулийтаргья боахама. Цунца цхьача наьха социкультбыта хьалаш тоаде, производствана механизаци, интенсификаци е йиш хургья. Лоацца аьлча, доахан дIаоттадара деррига кийча да тха хIанз, тховнаш хьадича. Цхьабакъда, царна тIайилла шифер йоацаш, из гIулакх чакхдаккха аьттув боацаш тхо дагIа кхоалагIа бутт ба. ГIишлон материалаш эца ахча а да тхога, цхьабакъда, уж кораягIац-кх. ХIаьта фермашта иштта реконструкци ца йича арендни подрядагIа доахан леладе раьза бац нах а.

Цо аьннар, цун дешаш дIахозаргда, аьнна хетт Ачхой-Мартановски района, Нохч-ГIалгIай «Госагропрома» кулгалхошта.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЦХЬОАЛАГIА СЪЕЗД

Селхан, 31 октябре, г. Грозне, политпросвещене ЦIагIа чакхъяьлар Нохч - ГIалгIай АССР театральни деятелий цхьоалагIа съезд.

Театральни деятелий Союза баьча балхах йола доклад йир СТД правлене председатела Дудаев Мувсас. СТД правленена а дерригача республикански театрашта а хьалхашка латта проблемаш, уж къоастаяра наькъаши дийцар цо ший доклада тIа. Масала, оттадир съезда хьалхашка, Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университете искусствай факультет хьаеллара дош.

Пренешка къамаьлаш даьчар чIоагIа ира увттайора, театрашта болх хьабе материальни лард а, цхьаккха хьашташ а Iалашдаь ца хилара проблемаш. Къамаьл мел даьраша, цхьанне санна, дубцар актерий общежити цхьаккха тайпара, хьалаш Iалашдеш, доацилга.

Дуккхача къамаьл даьраша ира критика йир республикански телевиденеи, радионеи, прессанеи, театрий спектаклаш а кхыйола мероприятеш а кIезига ювцаш хиларах.

Театральни деятелий съездо гойтар республике театральни гIулакх чIоагIа воча хьал тIа хилар.

Съезда балха дакъа лаьцар РСФСР СТД Къулбехьен Россе куратора Ю. М. Аптера, РСФСР СТД моттигерча организацешкарча балха отдела начальника заместитела И. А. Лосевас, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара С. М. Бекова.

Х. НАКАСТОЕВ.

Законий проекташ ювцаш

Иштта хилча бакъахьа хет

Сона хеташ, нагахьа саг юстара вусаргвац СССР-а Конституце (Керттерча Закона) хувцамехи тIатохарехи долча Закона проект ювцача юкъе дакъа ца лоацаш, цун цхьаццайолча статьяша а уйла тIа ца озаш.

Са а ала безам бар из проект ешаш сайна юкъ-юкъе дагаихача уйлаех лаьца. Закона дош мо лоаца хила дезаш цхьаккха хIама дац, сона хеташ. Хоадам болаш, ший кеп йолаш хила беза цун чулоацам а. Цу шин бустамаца дистача: юкъ-юкъе совлен дешаш нийслуш санна хеталу сона цу проекта цхьайолча статьяшта юкъе, цудухьа сов йIаьхий а хет уж.

Хьожаргда вай, масала, 92 статьяй шоллагIча абзацага (халкъа тIахьожама органий балха хетаяь я из). «Халкъа тIахьожама органаш хьож, — йоах цу тIа, — законодательства дIадехараш, паччахьалкхен программаши декхараши кхоачаш мишта ду: (уккказа из предложени хоада а яь, хьожаргда вай мел хаттараш хьалхашка оттаду цу дешаша): малагIча законодательствас дIадехараш да уж органаш хьажа езараш, законодательсташ-м дукха ма дий? Нагахьа санна цу тIа дувцар — халкъа тIахьожамах дола законодательство, е цох дола Закон дале — иштта дIаязде деза. Нагахьа дувцар — паччахьалкхен производственни программехи декхарехи дола законодательство из дале тIаккха а къаьгта гуш хила деза дувцар из долга. Цхьаькха а да цу юкъе дика кхета ца луш. Из да «хьож» яха дош. Хьожаш йола органаш-м дукха а тайп-тайпара а ма йий. Халкъа тIахьожама органий декхар, сона хеташ, дуккха шерагIа а кIоаргагIа а да, хьачарах чакх а даргдоацаш. Уж паччахьалкхен декхараш кхоачашдара новкъадар лаха, тахка, кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш белгалде—из да халкъа тIахьожама органий декхар.

Цудухьа, лакхехьа мел дийцар чу а лоацаш из предложени укх тайпарча редакцегIа вIаштIехьяьккхача бакъахьа хетар сона: **«Халкъа тIахьожама органаша ца хаддаш гIо а ду, хIаьта паччахьалкхен производственни программехи заданехи долча законодательствос дIадехар кхоачаш мишта ду хьожаш тIахьожам а лоаттабу,** дIахо додар ший текстагIа «паччахьалкхен аппарата структуреи болхи эргабаьккха тоабара гIо ду» яхача дешашка кхаччалца. Уж вIалла ца ешаш санна хет сона. Из декхар кхоачашдича бакъахьа да Советаша.

КIезига - дукха шеквала тарлуш йола моттигаш нийсъелча санна хет сона XV Керта цхьаццайолча статьяш тIа а. Масала, 111 статья тIа хоадамболлаш белгалдаьд СССР Лакхехьарча Совета декхараш: масса хана болх беш йола СССР паччахьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни, контрольни (тIахьожама) орган я из, аьннад цох цу статья тIа. Кхы дIахо дашха а IотIатоха а тIера даккха а хIама доацаш къоастадаь декхараш да уж. ХIаьта а дIахо йолхача цхьаццайолча статьяша юхакердадоах уж декхараш, тайп-тайпара моттигаш яшха а йоашхаш. Масала, 126 статья тIа йоах: «СССР халкъа депутатий съездои СССР Лакхехьарча Советои тIахьожам лоаттабу шоашта подотчетни йолча ерригача паччахьалкхений органий балха.

Бакъахьа хургъяр аьнна хет, из статья вIалла ца хилча. Цун чулоацам шийна атта дIатIаэцаргбар цу вай йийцача 111 статьяй хьалхарча абзацо, нагахьа санна укх тайпара из вIаштIехьяьккхача: СССР Лакхехьарча Совет **— массахана болх беш йола СССР паччахьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни, контрольни орган. Цо тIахьожам лоаттабу СССР депутатий съездан шийна подотчетни йолча ерригача паччахьалкхен органий балха.** ДIахододар — ший текстагIа.

Уйла ейташ я кердача редакце ерзаяь 107 статья а, вешта аьлча, цун цхьаццайола моттигаш. Сов йIаьха а сов Iайша - яьшха а я цун хьалхара абзац. Из я депутата отчета хетаяь. Депутат декхарийла ва, йоах цу тIа, (цун чулоацамга диллача) ший балхах а хIаьта депутатий съезда а СССР Лакхехьарча Совета, е моттигерча Совета балхах а отчеташ тела. Сел беза бац-хьох из мухь цхьан депутата? ДIахо, сел дукха цIераш сен йоах цо отчет е езача коллективай, организацей, обществай, кооператива? Харжархой,вешта аьлча, из депутат хоржача хана цун кандидатура хьаллоацаш кулгаш нийдаь, цох кхаж тесса нах беций уж, моллагIча коллектива юкъе бале а вIалла коллектива юкъе боацаш бале а? Харжархой ба-кх уж. Депутата ха а хов ше хержараш малагIча коллективашка къахьегаш, малагIча округе бахаш ба. Цудухьа, сона хеташ, из абзац селла шеръе а яшха а езац. Укх тайпара хилча дикагIа хургьяр, аьнна хет цун текст: **Депутат декхарийла ва ший (депутата) болх мишта бу лхап харжархошта хьалхашка юкъ-юкъе отчеташ тела.** ДIахо — ший текстах.

А. ЗАНГИЕВА.

№ 2 йолча Назрановски городской школера хье хархо.

Партийни конференцешка отчеташ хоржамаши

ДоагІар дизза хьадеха деза

Ткъаь барайтталагІча районни отчетно - хоржамий партийни конференце яьча доклада тІа КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара В. М. Данилеца районни партийни организаце тІанийца решенеш кхоачашъеча даьха толамаш белгалдахарца цхьана критически анализ йир райкома а ерригача партийни организаце а балха.

Цхьаццадола позитивни хувцамаш хиннад районе. 1986—1987 шерашка товарни продукци арахецара план 100,1, 100,5 процент кхоачашъяьй. Цу шерашка дикка тоаеннай договорни дисциплина а, къахьегама овсарле лакхъеннай, балха ха зехьа йоаелга лохденнад. Товарни продукцега дІадодар кІезигдара чотагІа районе кходаьд 16,2 миллион сом.

Уж а кхыдола а толамаш даьхадале а, докладчико белгал ма даккхара, районе шаьрра дІайодац перестройка. Кердача дикагІйолча оагІонашца цхьана хІара деннарча, вахаре хІанз а долаш да гІулакх къаьнарча хьисапе леладелга. Промышленносте, гІишлошъеча, кхыдолча доакъошка йоагІача бесса болх бе юлаеннаяц экономически вІаши гІулакхаш леладара механизм. ЦІенъяь юкъера дІаяьккхаяц административно - командни хьисапе гІулакхаш леладара система. Цхьайолча организацешка хІанз а йолаш я иждивенчески психологи, дисциплинан бехктокхамеи боарам лоха хилар. Аьлча кхоачам ба — дІадахача шин шераи нийс беттаи районе эца хьакъ а долаш хьа ца эцаш бисаб 90 миллион совгІа сом пайда.

Паччахьалкхен план кхоачаш ца еш, юкъагІйоах «Грознефтеоргсинтез» объединене, В. И. Ленина цІерагІарча ГНПЗ, СССР 50 шу дизара цІерагІарча Грозненски химически заводо, № 1 йолча гІишлон - материалий комбинато, кхыйолча предприятеша.

Парте райкомо районе лоархІаме гІишлош хьалъеча балха керда форма юкъейоалайир. ГІишлош ечарча коммунистий низа координаци яра хьайир партийни организацей секретарий Совет. Йоккхий гІишлош еча политически кулгалдара цу формоше бакъйир, дІахойодача хана лелае мегаргйолаш хилар хьа а хьоккаш.

Цу тайпара дика хІама карагІдаьннадале а, парте райкома балха отчетни юкъа лелаяь формаши методаши массаза а эффективни хиннаяц.

Парте райкома керттера йоакхо критикеи самокритикеи дегІайоалаяра еш хиннаяле а, цу тІехьа доккхий хІамаш карагІдаьннадац райкома. Масала, гІишлон-монтажни балхаши капитальни вложенеши караерзаелга 20 процент совгІа мара дегІадоаладе вІаштІехьдаьннадац. Цунах сатем а хинна Інйнай райком а, цун бюро а, гІишлони монтажнии подразделеней, заказчикаш йолча промышленни предприятей партийнии боахамеи кулгалхой а. Цунца цхьана шерагара шерага районе кхоачаш ца еш юс, наха чубаха цІенош, соцкультбыта объекташ хьалъяра планаш, лоха ба гІишлон - монтажни балхий боарам.

Ледара латт Заводской районе материалий, бийдала, энергоресурсай кхом белга а. ХІаьта цу дешашка самокритично, цІенхаштта хьежаяц парте райком, партийни организацеш, цхьабола кулгалхой. Доккхий хІамаш карагІдаьннарг лоархІ ресурсий цхьадола тайпаш кІезигдукха кходича а. Укхаза белгалдаккха деза, тІеххьарча итт шера районерча хІара шоллагІча предприяте арахецача продукцега дІадодар дукхагІа хулаш доагІа. Цу предприятешта а цар партийни организацешта а ткъаь вурийтталагІча партийни конференце цІенхаштта критика яь йоллаше а. 1986—1987 шерашка кхом бара дешаш цкъанне а цкъа дийцадац парте райкома пленумашка, хІаьта укх шера цкъа мара бюро а дийцадац. Цудухьа цу хьакъехьа позитивни хувцамаш а дац.

Цу дерригнеца дувзаденна ала доагІа, перестройкана тІаберзабаь бола парте никъ кхоачашбара тІехьара вахара еррига сферашка хьадда дола гІулакхаш чакхдоахачара райкома бехктокхам мабарра кхета ца беш хилар.

Новкъоста В. М. Данилеца ше а бюро членаш а юкъе а боалабеш белгалдаьккхар:

— Оаха кулгалдеча райкома аппарато хІанз а караерзаяьяц политически кулгалдара навыкаш, убеждене методагІа партийни организацеши къахьегама коллективаши керттера декхараш кхоачашдара оарцагІйоахилга социальни политика хьинаре чакхйоахилга, къахьегамхой вахаре эшаш дола хьашташ кхоачаццелга.

Докладчика ира критика йир райкома секретараштa санна, цун отделий заведующешта а болхлошта а. Района къахьегамхошца айхха бувзам лелабе, цар хьашташ довза а эшшача гІо-новкъостал де а шоай вІаштІехьдаьнна ца хилар белгал а доаккхаш.

Отчетно - хоржамий партийни конференце къамаьлаш даьча цхьаболча цун доакъошхоша къаьнарча стилагІа шоашта карагІдаьннарех отчеташ еш къамаьлаш даьдале а, бІарчча хьайнцача, къамаьл гуччахьарен хІаранегара а шоашкара а доаггІар хьадехаши дар.

Конференце ше къамаьл деш, «Грознефтеорсинтез» яхача объединене партийни организаце секретара В. В. Жарикова белгалдаьккхар парторганизацешца беча балха райкома оагІорахьара къаьгта бола никъ хинна ца хилар а райкоме хулача совещаней лоархІам лакхбанза барг ца хилар а. Иштта йоахар цо: «Парторганизацешца беш бола болх шоллагІча планагІа бе безаш лоархІ райкомо». В. Жарикова могадир анкетировани а яь, цун даннегІа райкома отделий заведующеш хьожабелга.

Корта болаши хьаьддаи дар Грознерча № 3 йолча юкъерча школа директора Людмила Николаевна Мельниковас даь къамаьл.

Доклада тІа халкъа образованех аьннар белгал а доаккхаш, цо дийцар школашцара гІулакхаш къаьнарча тайпара леладеш хилар.

— Цхьан школана массехк базови предприяти кхоаче а, материально - технически база лоха йолаш юс, — йоахар цо.

Школьни реформа чакхъяккхара лоархІаме дакъа да ялх шу даьннараш деша хьачуэцилга. ХІанзчул итт шу хьалха рынкана юхе керда школа хьалъергъя, аьннадар. Бакъда, хІанз из дагадоагІаш а дац. ТІайоагІача пятилетке а ялх шу даьнна бераш тІаэца таро хургъяц тха. Укхаза, хаттар отт: фу де деза хозрасчетах? Базови предприятеша из бахьан а доахаш, школашта гІо мича ду. Аьхки школана ремонт е езача кхаьчача «тхо хозрасчетагІа болх беш да» ма оалий цар.

Со ала гІертар да е райкомо а е райисполкомо а цу предприятей кулгалхошкара доаггІар хьа ца дехилга. Цар балха итогаш еча хана карара кара тела цІе байракхаш, грамоташ, совгІаташ дІател, цар школай вахаре лоаца дакъа теркал а ца деш.

Мельниковас нийса белгалдаьккхар кхувш йоагІа тІехье кхетамца кхееш йоаллача школана партийни а паччахьалкхен а болхлошкахьара кІезига теркам хилар а цу хьакъехьа райкомо ший болх тоабе безаш хилар а.

Таханарча вахаре лоархІам болаш а пайдане а къамаьл дар «СССР 50 шу дизара» цІерагІча химзавода болхлочо парте а къахьегама а ветерана С. Мачалова даьр.

— Партийни организацен кулгалдеча болхлой хьинар лохденнилга хоалуш да, — аьлар цо. — ХІанз завода болх лоарзагІбаьннаб, хІаьта завода коммунисташта шоашта тІадиллача гІулакха тІехьара бехктокхам тесса битаб. Цунна дола масал да тха отчетно - хоржамий партийни конференце ахаш гаргга коммунисташ хьа ца боагІаш бисар а. ХІаьта тха организацерча 30 совгІча коммуниста тайп-тайпарча бахьанегІа таІазар даьд. Сога диллача, керттерадар да парте дІаэцача хана хІаранега цІенхаштта хьажар. Райком декхарийла я цу гІулакха цІенхаштта уйла е.

Ветерана дийцар шоай ца еча йоакхонех, балха хьалашво хиларах иштта кхыдарех.

«Грознефтехим» яхача объединене генеральни директора С. Н. Хаджиева корта а болаш, критика йир района партийни организацена керте латтараштa. Гласность хІанз а массадолча доакъошка кхаьча ца хилар, белгалдаьккхар. «Коммунист массадолча хІаман тІехь бакълувш ца хуле, гонахьарбараш а бакъ лувргбац», — аьлар Хаджиевс.

Конференце хинна къамаьл бІарчча хьайнцача гуччахьарен цІенхашттаи хиннадале а, цхьабараша яьраш шоай балха отчеташ яр, къаьнарча тайпара, хаьдда хІама доацаш къамаьлаш дар.

Кхетадеш дар хІанз а хІаранегара доагІар хьадеха критично а, самокритично а гІулакх леладе цхьабараш Іомабаланза хилар. Районни партийни организацена керте латтараша из доаггІача бесса хьадехаш а цу тІехьа шоаш хьокхам луш а ца хилар.

Конференце юха а хержар КПСС Заводской райкома хьалхарча секретаралла В. М. Данилец, секретаралла Р. Г. Закаеви, Т. И. Минаеви.

Конференце балха дакъа лоацаши къамаьл деши вар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь Д. Г. Завгаев.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета аргІанарча заседане чІоаггІа доашхаши ирен дийцар республике зуламаш деш хилара духьаларча къовсамахи бокъонаш телхаергйоацаш кхы тІа а деча гІулакхехи дола дош. Из дош дувцача правительства членел совгІа дакъа лоацаш хилар бокъонаш лораеча органий, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомий кулгалхой. Цу дешах хоам беш къамаьлаш дир республика чурча гІулакхий министра П. П. Чернышевеи юстице министра И. А. Албастовеи.

Заседане белгалдаьккхар хьалха хинначоа юхе бокъонаш кІезигагІа телхаеш хиннаяле а республике хІанз а уж дукха телхаеш хилар. ЦІенхаштта теркалдайташ да лаьрхха нах боабелга, боабе гІортилга, хала човнаш елга, гІаьрагІа довнаш делга, гІаьрагІа хІамаш йоахилга, паччахьалкхен а граждании доалахьара а рузкъа лечкъаделга лакхдалар. Кхензабараша ду зуламаш бокъонаш уголовни телхаяра юкъе 10,3 процент лоацаш да. Кхелетараштa юкъе зуламаш даьрех 37,3 процент бараш дешархой ба, 23,7 процент нах ба цхьаннахьа болх беш а дешаш а боацаш.

КІезига зуламаш дац, хьалха а санна, корта бохабу малараш меларца, самогон даккхарца, наркоманеца дувзаденна, хІаьта царца къовсам лоаттабу дукхагІча даькъе административни воздействе методашца, кхетам балара, культурно-хьехам бара, медицински гІулакхаш дара методашца ма боаггІара чІоагІ а бац. МелбалийтаБ къа ца хьегаш доходаш яхарца, тунеядстваца, спекуляцеца лоаттабу къовсам.

Даь зуламаш гучадахара боарам лоха хилар бахьан долаш правопорядок ма йоаггІара чІоагІъюлац. Зуламаш къаьстта кІезига гучадоах Назрановски (48,4 процент), Ленински (51,3), Гудермесски (52,7), Малгобекски (61,3), Ачхой - Мартановски (54,2), Шелковски (61,5), Веденски (61,1), Октябрьски (61,4) районашка.

Укх тІеххьарча хана цхьайолча районашка дикка кІезигбеннаб халкъа дружинникаш, лохбеннаб бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам.

Заседане белгалдаьккхар халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаша бокъонаш лораеш беча балха чулоацам, цун стиль а методаш а перестройчас дІадехараша ма яххара ца хилар.

ДІахайтар бокъонаш лораеча органий балха тІа цІенхашттара кхоачамбоацараш хилар, цар балха тІа перестройка процесс мела хилар, массаза а дахац гуча бокъонаш телхаеш хилара бахьанаши хьалаши, уж телхаелга дІадаккхара динза даргдоаца гІулакхаш дац, ледара бу предприятешта, учрежденешта, организацешта хинна зе хьатакхийтара болх.

НГІАССР Министрий Совето республика чурча гІулакхий, юстице министерствашта, кхыча министерствашта, ведомствашта, горисполкомашта, райисполкомашта тІадилад КПСС ЦК 1988 шера 2 апреле арабаьннача соцамца кулгал а деш 1988 шера 30 ноябрь тІакхачалца йолча хана зуламаш деш хилара анализ елга, зуламаш ца хилийтара тІехь беча балха тІара кхоачамбоацараш дІадахара динза даргдоаца гІулакхаш делга а. ДІахо а правопорядок, законность чІоагІъяра советскии боахамеи органий болх хьинарегІа байта, граждании коллективни а личии а хьашташ чІоагІдайта, автономни республика еррига паччахьалкхени общественни органаш эргаяхара лоархІамехи динза даргдоацарехи дола цхьа декхар цох а лоархІаш.

ТІанийцача соцам тІа къоастадаьд къоалаш дарца, кхааш теларца, спекуляцеца, къа ца хьегаш доходаш йоахача кхыча гІулакхашца, припискаш ярца, доацар дувцарца, бокъонаш телхаеча кхыча гІулакхашца къовсам лоаттабара болча балха эффективность айяра, наха къахьега моттиг а быта хьал а хилийтара, лийцачара мукъабувла, хІаьта иштта общественни пайданерча къахьегамах къехка нах къахьегама коллективашка дІанийсбара, корта бохабу малараш меларца, алкоголизмаца, самогон даккхарца, наркоманеца къовсам лоаттабара, къахьегама коллективашкара кхетама болх тоабара дола гІулакхаш.

Горисполкомий, райисполкомий теркам тІабахийтар халкъа депутатий юрта, поселкови Советаша социалистически законность леладайтара беча балха чІоагІагІа кулгалде дезаш хилара, шоай территореш тІа правопорядок чІоагІъяра гІулакх миштa латт шера шоззанел кІезигагІа доацаш хьажа езаш а цу хьакъехьара дешаш Советий сессешкеи исполкомий заседанешкеи дувца оттаде дезаш а хилара, кхелетарашка зуламаш ца дайтара бола болх лакхбара, чурча гІулакхий отделийи юстицена карайолча учрежденей балха дукхагІа тІахьожам лоаттабара.

Заседане хьежар НГІАССР финансай министерствацa цхьана РСФСР финансай министерства ревизионни группо 1987 шереи 1988 шера 9 беттаи республика Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярга хьожаш яьча комплексни ревизех хьахинначунга. Цу дешах РСФСР финансай министерства КРУ керттерча контролера - ревизера В. Н. Макаркина яьча докладага ладийгІар. Белгалдаьккхад 1987 шера бюджета доходни дакъа кхоачаш ца дар. Укх шера 9 бетта бюджета доходни дакъа 102,9 процент кхоачашдеш кхаь моттиге 1,8 миллион сом тІадисар.

Бюджет кхоачашъяра Іаткъаш да республика цхьайолча предприятешеи боахама организацешеи продукци хьаяреи маьхалъяккхареи, балхаши гІулакхаши дара, продукци лоаттаяра договорни декхараш, хІаьта иштта продукци хьаярга дІадодар лохдара, къахьегама овсарле лакхъяра заданеш кхоачаш ца еш хилар. Дикка рузкъа дайнад боахама доал ца дарах, оборудовани дІа ца оттаеш планал тІех лоаттаярах. Цхьайолча предприятеша бахача нахага дІа ца кхоачийташ дитад 10,4 миллион сома маьха товараш, 37,1 миллион сома мах бола различни товарооборота план кхоачашъяьяц, 5,6 миллион сома маьха гІулакхаш дитад бахача наха ца деш. Квартирех доагІа декхари коммунальни гІулакхаш дарах доагІари дІатакхара тІехьаювла ханаш лоацъяра гІулакхаш даьдац НГІАССР минжилкомхозо, цун жилищни организацеша, райгорисполкомаша, СССР Жилсоцбанка Нохч - ГІалгІай республикански конторас. НГІАССР быта Министерствас динза даргдоаца гІулакхаш диц 1988 шера малархх Іара система предприятеш йиззача боахама расчета тІеи самофинансированегеи яхара.

Укх шера юххье денз йиззача боахама расчета тІа яьхаи самофинансировани йолаши болх беш НГІАССР Госагропрома предприятеша, организацеша, боахамаша овлангара дика хувцамаш даьдац юрта боахама, промышленни продукци хьаеча, гІишлош хьалъеча.

ТІагІертта бюджет кхоачашъе езача хьалашка культураи халкъа образованеи министерстваша кхом ца беши пайда ца боалаши дІаахийтай бюджетера къоастаяь средстваш, учреждене сметашка массаза а хиннаяц йоагІаш ю расходаш.

Республика социальни органаша мелбалийтаб предприятеша, организацеша, учрежденеша пенсеши пособеши хьоажадара хьачутела документаш нийса дий-дац хьажара лоаттабу тІахьожам. Пенсеши пособеши тІехдаларах хьаьрча дебиторски декхар хьадаккхара кхоачамболлаш гІулакхаш диц. Къаьстта во я Госагропрома боахамашкареи предприятешкареи, мах беча организацешкара, культура учрежденешкара бухгалтерски учет, ведомственни тІахьожам, социалистически рузкъа лорадара бу болх.

НГІАССР Министрий Совето министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, учрежденей, райисполкомийи горисполкомийи кулгалхошкара хьадийхар белгалдаь кхоачамбоацараш дІадоахаш гІулакхаш делга, бюджета хьакъехьара декхараш кхоачашделга, паччахьалкхен финансови дисциплина лелаелга.

Министрий Совето дийцар 1989 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись яра дола ший соцамаш кхоачашдара дешаш а, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомийи викалаш декхарийла бир 1988 шера 5 ноябрь тІакхачалехьа исполкомий заседанешка бахача наьха Ерригсоюзни переписа кийчо яра дола дош дувца а из кийчо еча балха тІа дола кхоачамбоацараш дІадаха а.

Министрий Совета заседане хьежар КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа ший балха тІара демократически гІулакхаш дІахо дегІадоаладеш халкъа депутатий городской Совета исполкома балхах долча. Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш хиннарийи цар дезалийи материально-бытовой хьал тоадара кхы тІа дечa гІулакхех долча дешашка.

НГІАССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова дІа а хьош хиннача заседане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК организационно - партийнии кадровойи балха Отдела сектора заведующе заместителa А. В. Метлицке, КПСС обкома организационно - партийнии кадровойи балха отдела заведующе А. В. Шаршавыха.

КОМСОМОЛА ЦІЕЙ ДЕЗДИР НАЬСАРХОША

Хоза дІадихьар наьсархоша комсомола 70 шу дуза юбилей. Кийчо а дика яьяр цар. Эггара хьалха, шоаш бол-болча хьинаре къахьегарца белгалйир из ха комсомольцаша а союзе боацача кагирхоша а. Дукхача къаьсткъаьстача хьалхале лелаераша, бІарччача къонабарий коллективаша рапорташ ахийтар комсомола райкоме юбилей сийна шоаш тІанийца декхараш ханал хьалха кхоачашдаьлга дІахайташ. Эггара хьалха цу хьакъехьа хоам бир комсомола XX съезда делегата, трикотажни фабрикерча швея - мотористкас Тутаева Эсета.

Юбилей гаргагІортача деношка шоаш яь кийчо дІахьеккхар района культура болхлоша а. Цул совгІа, цар хьалхаленца хоздир юбилейни цІей дукхача къахьегама коллективаша. СОАССР-ра шоай лоалахой-соперникаш юкъе а болаш доккха ловзар оттадир шоай кердача клубе «Экажевский» совхоза къахьегамхоша.

Массайолча школашка хозар берий зовне оазаш. Шоашца вІашагІкхийттача комсомола ветеранашта хетадаь концерташ оттадир цар а.

Юбилей хулача, 29 октябре, юкъара цІей хилар районе. Из дІадоладелар городской культура Двореце хиннача района комсомольски слете. Веза хьаьший баь, совгІаташца, ашарашца хестабу къонабараша шоай ветеранаш: 20-ча шерашкарча комсомола ветеран, комсомола ветераний совета председатель, «Электроинструмент» завода болхло, парте ветеран А. Имагожев, запасера подполковник, тІема ветераний совета председатель С. Плиев, А. Братерский, дукха кхыбараш.

ЧІоагІа сакъердаме яр комсомола райкомо вІашагІъелла литературно-музыкальни композици а.

Ведущи: Вовзий шоана президиуме багІараштa юкъе ваьгІа Имагожев Албаста Іалаудин? 1920 шера 15 июля из ваьхача Наьсар-Керте вІашагІъеллар комсомольски ячейка. Цу ячейко комсомоле дІанийцар Іалаудин, 1920 шера 27 августе Наьсарен районе эггара хьалха хиннача комсомольски конференце делегат а хорж из. Верригаш а вацар уж 25 делегат мара. Района комсомольски организаци ше а яцар йоккха — 400 комсомолец. ТІаккха комсомола ГІалгІайчен обкома воккхагІвола инструкторалла хорж Іалаудин. Цул тІехьагІа — тІом, ца хаддаш — къахьегам. ХІанз а ва из къонабаращца хьинаре къахьегаш.

Цун сийлен: «Хьо доха ма доха, ва майра ва дог» яха йиш локх Долакх-Юртара баьхкача дешархоша.

М. КАНТАЕВ.

ГДР. Гаргало хеттача городий болам дІахо а машар чІоагІбара, тайп-тайпарча мехкий халкъашта юкъера доттагІала гІулакхаш чІоагІдараи дегІадоаладараи гІулакх деш ба.

Вежарашха бувзам лоаттабу 20 шу дизар хьатІадоагІача шера белгалдаккха кийчлу немецки къахьегамхой социалистически паччахьалкхенера Нойбранденбурги советски Петрозаводски, из цІи йола административни округи Карельски АССР-и. ГІулакхацара бувзамаш, производственни коллективаша цхьана къахьегилга, вахара а къахьегама а тайп-тайпарча сферашка пайдане опыт вІаши йовзийтар, къаман культура вІаши йовзитар — иштта да царна юкъера дуккха тайпара гІулакхаш.

СУРТА ТІА: Нойбранденбурга хІанзарча микрорайонера ер улица Петрозаводски яхаш я. Цун зданеш хьалъеча (Петрозаводскерча Нойбранденбургски улицагІа цІенош хьалдеш а санна) дакъа лаьцар шинна а города бригадаша.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт. (ТАСС фотохроника).

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ША БАША БОЛАБЕННАБ

Ша баша болабеннаб. Иштта мах баьб лакхерча боараме Москве хиннача советско - малхбузенгермански вІашагІкхетара М. С. Горбачевс. Из вывод хьаллоацаш а могаеш а я ФРГ санна кхыча Европа мехкий общественноста шеррача гІозараша. Цигара хьаухача дуккхача откликаша хьахьокх СССР-аи ФРГ-неи юкъера гІулакхаш кердача боарам тІа даргхиларах тешаш болга, хІаьта цо гІойле а ергъя европейски а ерригача а кхерамзленна.

Цхьабакъда из дац хІанз а «шийлача тІема» инерци а стереотипаш а цІенденна дІадаьннад, политикана уж кхы Іаткъаш дац яхалга. Французски телевидене комментарешка нийсса белгалдаьккха ма хилара, «Малхбузен Берлина проблемагеи германски дешагеи бодача наькъа хьакъехьа тайп-тайпара уйлаш яле а оагІонаша Москве къамаьлаш даьд шоайла потенциальни моастагІаша санна а ца деш, партнераша санна».

Лакхерча боараме хинна московски вІашагІкхетари переговораши дунен халкъашта юкъера йоккха событи хинна дІаэттад, естественни башхалонаш, исторически этта реальносташ езаш хилара, юкъе чІоагІдаь договораш нийса леладара ларда тІа советско - малхбузенгермански вІаший юкъерча гІулакхий принципиальни концепци кийчъяр бахьан долаш этта ца Іеш. Цар Европе йоккха резонанс хьалхьоаяьй, юкъараевропейски цІа хьалдара баьккха практически гІа санна цар позитивни итог лаьрхІа хилар бахьан долаш а. Дуккхача комментатораштa хетачох европейцаш юххера а тІом дІабаккха гІерташ хинна ца Іеш машар хьабе Іомабала а безаш йола ха хьатІаэттай.

Малхбузенгермански кепайоазон комментарешка къаьстта чІоагІа раьза а болаш дувц шин оагІорахьара Москве хинна диалог кердагІча тайпара а кІоаргагІа а шин мехка юкъера бувзамаш хилийта, принципиальни кердача этапага, вІаший дІаюха дувцар кхетадара, тешам хилара, вІаший гарга дахкара этапага долха наькъаш лахара тІаерзаяь хургйоалаш. «Шин паччахьалкхенна юкъерча гІулакхий историе чухь хьайийллай керда оагІо» — белгалдоакх ЦДФ телекомпане.

ХІанз массанена гу СССР-аи ФРГ-неи юкъера лакхерча боараме яь визиташ дувцар кхетадара, юкъе тешам хилийтара ши мохк а халкъаш а вІаший гаргаувзара боккха лоархІам болаш хилар. Лакхерча боарамерча контакташа политика, экономика, Іилма, техника, экологе, культура сферерча кердача перспективашта импульс лу. Москве, масала, шин а оагІоно белгалдаьккхад, торгово - экономически Іилматехнически цхьана гІулакхаш леладелга — из шинна оагІонна юкъерча бувзамий ерригача комплекса кІийле. Москве чакхдаьха гІулакхаш тІадерзадаь да экономически вІаши юкъерча гІулакхий керда формаш кІоаргга эргаьха тоаяраи дегІайоалаяраи, боахамий бувзамаш кердача тайпара тоадара. Цунца дувзаденна М. С. Горбачева малхбузенгермански оагІон теркам тІаэзар ядерни энергетика, машиностроени, электроника, электротехника, гонахьара среда лораяр санна долча цхьана гІулакхаш леладара лостамашта.

Малхбузенгермански оагІонгахьара хьахайтар советски космически кема тІеи «Мир» яхача орбитальни станце тІеи малхбузенгермански космонавт никъ беш хургхилара хьакъехьа баьча барта уж чІоагІа раьза болга. Барт баьб иштта СССР яйгачеи кхачани промышленноста 200 гаргга предприятена малхбузенгермански фирмаша дакъа а лоацаш модернизаци яра хьакъехьа а. ФРГ общественноста шеррача гІозараша из дерригa лоархІ СССР тайп - тайпара экономически проекташ чакхъяхара даькъе баьккха лоархІаме гІа санна, хІаьта цу шинна оагІонна юкъе цхьана леладеча экономически гІулакхашта дикагІа йола параметраш а перспектива чІоагІа хилар а лу цо.

ТІехь - тІехьагІа стабильни элемент хинна дІаотташ латт шин оагІонна юкъе шерлуш доагІа культурни хувцамаш, хІаьта уж боккха лоархІам болаш а да юкъера ца тешами ца безами дІабаккхара. ДегІа доагІа информационни цхьана гІулакхаш леладелга, ебаш йоагІа шин мехка общественноста викалашта юкъера контакташ, цу даькъе кагирхой линегІа а. Цу дерриганена, масала, 1988—1989 шерашка цхьана культурни гІулакхаш леладара йола, СССР-еи ФРГ-еи кхыча мехкашцарча гІулакхий министраша Москве кулгаш яздаь керда программа гІо деш хургъя.

ЧІоагІъяьй кхыйола лоархІаме соглашенеш — гонахьара среда лораяра даькъе цхьана гІулакхаш леладарах, ядерни аваре хьакъехьа сихха хоам барах, ядерни установкай хьакъехьа информацеш дІа-юха теларах, форда тІа инциденташ ца хилийтарах, кхачан промышленноста даькъе предприятеша, фирмаша, организацеша цхьан гІулакхаш леладара гІо дарах, машара гІулакхашта космически аренах пайда эцара даькъе цхьана Іилма - технически гІулакхаш леладарах. Официальни контакт оттаяьй шин мехка оборона министерствашта юкъе.

Шинна мехко дІахайтад кІал кулгаш яздаь документаш М. С. Горбачев ФРГ отчетни визитагІа вахачул тІехьагІа дІахо дегІайоагІаргйола чІоагІа база хинна дІаоттаргдолга. Цу дерригнеша тешам лу: Москве ша баша болабенначул тІехьагІа гІулакхаш дІахо толургхилара.

«ШИЙЛА ТІОМ» ДИЙНБЕ ГІЕРТ

Москве лакхерча боараме советско - малхбузенгермански вІашагІкхетар хинначул тІехьагІа гІулакхаш тоадала доладеннача хана Париже «шийла тІом» дийнбе гІерташ хІамаш леладу. Цига 25 октябре денз 27 октябре кхаччалца йолча хана экспортни тІахьожама йола координационни комитет (КОКОМ) оалаш йолчун исполкома заседани хиннай.

США инициативагІа 1949 шера вІашагІъеллача цу организацена чудоагІа НАТО мехкаши (Исланди йоацаш) Японии. «Стратегически лоархІам болча товарий экспорт доазув оттаду яхаш бахьан а доахаш Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи хьакъехьа дискриминационни политика леляра коком-ах пайда эца гІерт. ТІеххьарча хана США гІерт КОКОМ - ах СССР-на Іилма - технически блокада оттаяра йола средство е, наукоемки продукцеи технологеи дуккха тайпаш экспортагІа хьаухийталга, соцадара наькъаца. КОКОМ-а спискашта юкъе 300 эзар гаргга товарий цІераш я. Уж спискаш Вашингтоно качъехка я.

КОКОМ исполкома заседанеш, массаза яхар санна, чІоаггІа къайлача хьале чакхъювлаш яр. Цхьабакъда, кепайоазон тІа арадаьннача сведенеша хьахьокхачогІа, хІанз США-с шийна мел могар деш оарцагІъяьнна леладьараштa чІоаггІа духьаленаш нийсъеннай. Французски кепайоазоно беча хоамагІа, ФРГ викалаш социалистически мехкашка экспортагІа дІа ма ахийта аьнна хиннача товарий спискаш лоацъяра тІехьа къамаьлаш деш ба. Францеи КОКОМ членаш долча цхьадолча малхбузенъевропейски мехкашеи дІахайтад, социалистически мехкашцарча торговлена оттадаь доазонаш, Вашингтона хетачогІа, телхадеш йолча компанена санкцеш оттаеш долча торговле хьакъехьарча американски закона шоаш раьза ца хилар. Цу тайпара правило юкъе а йоалаеш, шоашта лоьча тайпара КОКОМ правилаш телхаярах кхыча мехкашкарча компанешта «таІазар дара» йола бокъо шоай бе еллай США-с. ХІанзалца-м цу тайпара фирмаш болх беш йолча мехка Іаьдалий прерогатива йолаш хІама хинна из. Французски деловой гІозарий орган йолча «Трибюн де л'экспансьон» яхача газето цунца дувзаденна белгалдаьккхад, цу тайпара Вашингтоно леладу гІулакхаш политически бахьанегІа хинна ца Іеш, конкурентии къовсам лоаттабе лерхІаш хиларца дувзаденна экономически хьашташ кхоачашдара а леладеш хилар.

Иштта, тІехь - тІехьагІа дегІайоагІа Советски Союзаи кхыча социалистически мехкашта йоагІаш США-с хьалхьееш йолча дискриминационни торгови политикана еш йола духьале. Из белгалдаьккхар кІира чакхдоаллаш Брюсселе хиннача «Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъерча экономически торговии гІулакхий кхоане» яхача дунен халкъашта юкъерча конференце. Конференце хьаеллаш Европейски Экономически Сообщества министрий совета председатела декхараш кхоачашдеча, Греце кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Панголоса аьннад Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъера торговли дегІайоалаяра доазув увттадеш йолча «цхьаккха хІаманца тарлуш йоацача соглашенеш» юха хьажа а хьежа хувцара ше тІехьа ва, аьнна, цу даькъе кердагІъярех йолча технологеи даькъера яра йолаш. Уж хувцаро, белгалдаьккхад цо, герзаштеи герзаш дІадахараи тІахьожам лоаттабара наькъагІа толамаш даха гІо дергда, аьнна.

Геннадий ШИШКИН. (ТАСС).

ЦХЬАН МУГIАРЕ А ДОЛАШ—ЛЕРХIА ЧУНГА

КЪУЛБАСЕДА КАВКАЗА ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА 1988 ШЕРА 9 БЕТТА ИТОГАШ

Къулбаседа Кавказа вежарашха йола автономни республикаш экономически социальнни дегIайоагIачара дика хувцамаш кIоарг а шер а лу.

СихагIа дегIайоагIа халкъа эша товараш хьадеш йола отраслеш. Белгала а яьккха, кхоачашъеш я дикагIча лостаме ерзаяь йола социальни политика программа. Городашкеи юрташкеи дукхагIа хьалъю школаш, больницеш, нах чубаха цIенош, гIулакхаш дара сфера шерлу. Хозрасчета, самофинансироване, подряда, аренда кIийлен тIа эргадоах къахьегама, сменашта юкъера гIулакхаш, шерагIа дарж индивидуальни къахьегара гIулакх.

Из иштта дале а, 9 бетта итогаша хьахьокх Къулбаседа Кавказа автономни республикай халкъа боахама цхьадолча доакъошка балха тIара кхоачамбоацараш сов мела дIадоахаш хилар. Дикка дукхача промышленни предприятеша кхоачашдац поставкай хьакъехьара декхараш, финансови хьокхамий хьакъехьара планаш. Кхоачашъяц производственни мощносташи социальни гIишлон объекташи болх бе йолаялийтара заданеш. Бахача наьха ахчан доходаши расходаши нийсъяц.

ШийтталагIча пятилетка хоадам беча шера пачхьалкхен заказаши тIайица декхараши толаме кхоачашдара къахьегама ерригача коллективаша производства массе участкашка тIагIертта болх бе беза.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Промышленносте дикка дукха предприятеш йиззача боахама расчета тIеи самофинансироване тIеи яхар дика хилар бухсоцаш хьахулачоа а хьокхамашта а.

1988 шера 9 бетта Къулбаседа Кавказа автономни республикашка дIахо а лакхъелар промышленни производство. Къулбаседа ХIирий АССР-е, Черсий-Балкхарой АССР-е, Дагестански АССР-е промышленни продукце боарам 1987 шера январь-сентябрь бетташка хинначул 5 — 6 процент лакхбелар. ХIаьта Нохч-ГIалгIай АССР-е 0,3 процент мара тIакхетанзар из.

ТIакхийтта продукци дукхагIа я «Нефтехимзапчасть» яхача Грозненски Гудермески заводашка, «Оргтехника» производственни объединене, «Промавтоматика» НПО опытни заводе, электроремонтни, кхыча заводашка.

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша 9 бетта планал совгIа 82 эзар тонн мехкдаьттеи 102 миллион кубометр гази яьккхай. Доагадеш дола мазут, прибораш, автоматизаце средстваш, царна эша запасной оатхалаш, медтехника изделеш арахецара, чухьа а тIехьанахьа а дувхаду барзкъаш, маьчеш хьаяра пачхьалкхен заказаш кхоачашдаьд.

Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къулбаседа ХIирий АССР-ий промышленни предприятей болхлоша планал тIех дикка дукхагIа машинаш, оборудовани, яйгачеи кхачани промышленноста изделеш арахийцай.

Къулбаседа Кавказа республикашка дукхагIа хьадеш да халкъа эша товараш. Уж арахецара 9 бетта план ерригача республикаша кхоачашъяьй. 1988 шера дIаяхача хана яйгача промышленноста товараш хьадеча предприятеша дукхагIча даькъе арахийцар дикагIдола, «Н» индекс йола товараши договорни маьхагIа дохка къаьстта модни дараши.

Бакъда, арахецача товарий ассортименти цар дикали массаза а хилац эшаш ма хиллара.

Производство кхы тIа дикагIа технически Iалашъяьй, эргаяьккха тоаяьй, дукхагIа пайда эц прогрессивни технологех.

Радикальни экономически реформаи боахам лелабара кердача методашеи дика влияни ю дуккха йола производственни социальнни проблемаш кхоачашъяра, къахьегама коллективашкара хьал тоадара.

Иизача хозрасчета тIеи самофинансировани яргеи яьхача предприятеша дукхагIа лакхъяьй къахьегама овсарле, боала пайда, лохдаьд продукци яккхарга дIадодар. Бакъда, боахама кердача механизма гIойленеех бизза пайда эцац. Халкъа боахама эша промышленни продукце цхьадола керттера тайпаш арахецара заданеш кхоачашъяьяц.

Республикай промышленни предприятеша продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдаьдац. Договорни декхараш кхоачашдара эггара дукхагIа тIехьайнсай Нохч-ГIалгIайчен предприятеш.

Дукхача предприятешка продукце дикка докхха дакъа хьалха а санна арахец бетта тIеххьарча деношка, из бахьан долаш продукце дикал лохагIа хул, кхом ца беш дIайохийт материальнии доагора-энергетически ресурсаш, лакхду продукци яккхарга дIадодар, цу дерригане а лохъю производства рентабельность.

1988 шера 9 бетта промышленносте гIолла план кхоачашъяр:

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Потребителашца даьча договорий кIийлен тIа духхьаларча бувзамегIа пачхьалкхен заказашка хьежжа продукци лоаттаяра план кхоачашъяр	97	99,2	99,3	99,1
ДIадахача шера цу ханаца йиста промышленни продукци хьаяр	100,3	105,9	105,1	105,8
Халкъа эша товараш хьадара план кхоачашъяр	103,7	105,1	106,7	105,5
Пайда бара план кхоачашъергъя аьнна хетар	97,8	99,7	105,4	105,4
Продукци лоаттаяра план кхоачаш ца яьча предприятеи дукхал	33	32	14	26
Промышленни предприятей дукхал	146	140	123	197

АГРОПРОМЫШЛЕННИ КОМПЛЕКС

Вежарашха йолча республикай кхашка тIехьа кхача юртбоахама культураш чуийца йоалаш латт, хургболча хьувкъама кIийле кийчъю, хьайбай продукташ яхареи кийчъяреи боарзмаш лакхду. Боахамашка тIехь-тIехьа шерагIа юкъекхухь къахьегам вIаштIехьбаккхара подрядни формаш, боахама расчет, чIоагIлу юрта боахама производства экономика. Ерригача автономни республикаша кхоачашийр пачхьалкхенна хьайбаш, коа тIара оалхазараш, шура дIаллара план. Нохч-ГIалгIай АССР-гара дIанйккхача ерригача республикаша кхоачашийр пачхьалкхенна фуаш дIадалара план. 9 птицефабриках 7-не доагIачул кIезигагIа гул а дир, пачхьалкхенна дIа а делар фуаш. Уж кIезигделар яхкаIа котамий продуктивность лохъялар бахьан долаш. Юкъера лаьрхIача цхьан котамо ду фуаш 23 кIезигагIа хилар. Республикерча 47 боахамо пачхьалкхенна кIезигагIа дIаделар хьайбаши коа тIара оалхазараши, 36 боахамо — шура.

1988 шера январь-сентябрь бетташка колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукци яккхар (проценташ).

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Соахкарча цу ханаца нийсдича даькkха дулх	110	109	110	102
Соахкарча цу ханаца нийсйича валовой яьккха шура	103	99,4	107	104
Кхоабача цхьан Iаттагара яьккха шура, килограммаш	1958	2235	2189	1574
Соахкарча цу ханаца нийсдича гулдаь фуаш	91	96	110	109

1988 шера 9 бетта хьайбай продуктай заготовкай план кхоачашъяр (проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Хьайбаши коа тIара оалхазараши	109	104	106	112
Шура	101	102	104	105
Фуаш	89	104	120	105
Соахкарча цу ханаца нийсбича хьайбай продукце заготовкай боарам:				
Хьайбаши коа тIара оалхазараши	114	108	108	104
Шура	103	99,4	106	104
Фуаш	94	96	106	104

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

ГIишлон организацеша хIанз а боагIаш бола теркам тIабахийтац капитальни гIишлош хьалъяра эффективность лакхъяра. Из иштта дале а цхьабола болх бу къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъяра боахам лелабара керда методаш юкъейоалаяра.

Укх шера ерригача автономни республикай гIишлонхоша кхоачашъяьяц керттера фондаш болх бе йолаялийтара план, йизза караерзаяьяц гIишлош хьалъяра, производство эргаяьккха тоаяра, кхы тIа технически Iалашъяра къоастаяь капитальни вложенеши предприятей, организацей, колхозий средстваши. Лоацъяц гIишлош хьалъяра ханаш, уж дикагIа хьалъяц, гIишлон организацей материально-технически база сихха дегIайоалаелга Iалашдац. ГIишлонхой укх шера геттара йоккхий планаш я. ДIадахача шерашка хинначул дукхагIа соцкультбыта объекташи нах чубаха цIеноши хьалде деза цар. Цудухьа хIара къахьегача коллективо йоакхо е еза гIишлош сихагIеи дикагIеи хьалъяра.

9 бетта капитальни гIишлош хьалъяра план кхоачашъяр (проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Керттера фондаш болх бе йолаялийтара план кхоачашъяр	68	75	78	78
Нах чубаха цIенош хьалдаь дахар план кхоачашъяр	85	100	89	97
Капитальни вложеней лимитах пайда эцар	83	90	90	88
ГIишлон-монтажни балхий лимитах пайда эцар	75	79	86	93
Нах чубаха цIенош хьалдарга дIайохийтача капитальни вложеней шера лимитах пайда эцар	46	57	59	59

ТОРГОВЛИ

Автономни республикай мах беча организацей коллективаш кердача хьалашка перестройка новкъа яьннай: торговлена доал дара структура эргаяьккха тоаю, общественни кхачан керда кооперативаш хьаелл, шоатта деношка республикай колхозашеи совхозашеи центрашка юрта боахама продукташ йохкаш ярмаркаш ю, иштта кхыдараш ду.

Бакъда торговли вIаштIехьйоаккхача доккхий кхоачамбоацараш а да.

Пачхьалкхени кооперативнии торговле организацей общественни кхача юкъе а болаш розничии товарооборота пачхьалкхен заказ укх шера 9 бетта кхоачашдаьдац Къулбаседа Кавказа автономни республикашка Къулбаседа ХIирий АССР-гара дIанйккхача.

1988 шера 9 бетта общественни кхача юкъе а болаш товарооборота пачхьалкхен заказ кхоачашдар (проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Общественни кхачен кооперативни торговлин юкъе а йолаш розничии товарооборота пачхьалкхен заказ кхоачашдар	95	100	97,1	98,8
Соахка цу хана хинначоа тIакхийттар	103	99,3	97,9	100,8

Мах беча организацешта хадданза тоъац товарни ресурсаш, хIаьта моттигерча промышленносто ледара караерзаю бахача наха хоаташ дола халкъа эша товараш хьадара производство.

Надтеречни района пищкомбинате Джабраилов Завди балха вена шу совгIа мара дац. Цул хьалха моттигерча шурий заводе къахьегаш хиннав из. Балха моттиг хийцаяле а, професси хувцанзар зIамигача саго. Из пхелагIча разряда слесарь ва. Цун декхар — оборудовании компрессораши тоаяр, монтаж яр.

Лоацача юкъа коллективе ший сий лаьккхад Завде. Цунна еннай Сийлен грамотеи ахчан премеши.

Райпищекомбинате хьаю тайп-тайпара сокаш. Моттигерча промышленни предприятешта юкъе хьалхалаттарашца йолаш хьайоагIа из.

СУРТА ТIА: слесарь З. Джабраилов.

М. САИДОВА сурт.

Ше болх беча Ачалукски минеральни хиш кийчдеча заводе вайза ца Iеш, хетаргахьа, еррига Малгобекски районе а дика вовзаш ва цу предприяте къахьегаш вола сварщик Костоев Ахьмад. Диъ шу гаргга ха я цо укхаза шийй декхараш хьанала кхоачашду, хIаьта цул хьалхагIа 20 шера совгIа болх баьб «Алханчуртский» совхозе. Цу йIаьххача юкъа дика караерзаяьй Ахьмада сварщика говзал, цо вIашкахетта аьшка хIамаш хIанзза хьаяь цIена деталь санна чIоагIа а тешшаме болх беш а хул. Цудухьа эггара халагIа, чоалханегIа дола балхаш хьаделга тIадулл производста ветерана.

Ше дика къахьегарал совгIа дог а лазаш кхоачашду цо хьехамча декхараш а. Массехк сага Iомаяьй цо сварщика говзал, камаьрша дIайовзийтай шийй йIаьхий опыт, професе къайленаш. ХIанз шийй «ткъама» кIал а лаьца, Iомавеш ва цо къона специалист Халухаев Мухьмад. Ше къаьстта болх бе волавеннавале а, касткастта дагавуьл зIамига саг шийй хьехамчаца, ца кхетадеш диса цхьаццадола хIамаш мишта де деза хет, шийна ветерана даь хьехар диц а далийтац.

СУРТА ТIА: производства ветеран, сварщик А. Костоев шийй балха моттиге.

Р. АУШЕВА сурт.

МАХ БОАККХАШ ДУ ГIУЛАКХАШ

Бахача наха гIулакхаш дара сфера предприятешца цхьана бахача наха маьхах гIулакхаш ду, уж гIулакхаш делга шоай керттера болх боацача промышленноста, транспорта, халкъа боахама кхыча отраслей предприятешеи организацешеи. Цо новкъостал ду къахьегамхошта кхы тIа а паргIата гIулакхаш дара, балха тIа зехьа йовш йола ха кIезигъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, мах боаккхаш шоашта гIулакхаш дайта бахача наьха йола таронаш кхоачашъяра. Из иштта дале а уж таронаш йола предприятеши организацеши цу балха кхоачамболлаш юкъеозац. Хьалха а санна доккхий кхоачамбоацараш да быта служба предприятей балха тIа. Къахьегам вIаштIехьбаккхарец стимулировани яреи прогрессивни методаш ледара юкъекхувл, массаза а дац заказаш кхоачаш, болх ма боагIара дика хьабац.

Бахача наха мах боаккхаш гIулакхаш дара 9 бетта план кхоачашъяр (проценташ)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Бахача наха мах боаккхаш гIулакхаш дара план кхоачашъяр — еррига а	83	84	119	115
Деррига бытовой гIулакхаш дара план кхоачашъяр — еррига а	93	90	103	99,3

Дукха къахьег Грозненски кога гIирс беча фабрика модельераша хIанзарча хано дIадехарашка хьежжа, нах раьза хургболаш, царга товш хургболаш кога гIирса керда моделаш хьае гIерташ. Ала деза, дукхагIйолча хана цар аьттув а боал из бехктокхаме декхар кхоачашде.

СУРТА ТIА: керда продукци кийчъеш ба фабрика модельераш Экажева Любаи Корельцев Юрийи.

Х. СЕРГЕЕВА сурт.

ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ ХЬАДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

ЧИАССР 103.7 — СОАССР 105.1 — ДАССР 105.5 — КБАССР 106.7

СОАХКА УКХ ХАНА ХИННАЧУНЦА НИЙСДИЧА ДУЛХ ДАККХАР.

ДАССР 102 — СОАССР 109 — КБАССР 110 — ЧИАССР 110

НАХА ЧУIЕ ЦIЕНОШ ХЬАЛДАЬ ДАЛАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

ЧИАССР 85 — КБАССР 89 — ДАССР 97 — СОАССР 100

РОЗНИЧНИ ТОВАРООБОРОТА ПАЧХЬАЛКХЕН ЗАКАЗАШ КХОАЧАШДАР.

ЧИАССР 95 — КБАССР 97.1 — ДАССР 98.8 — СОАССР 100